



119432

BOUDEWIJN VAN NIEUWPOORT.

IN verschillende kronijken en oude werken, die den oorsprong en de geschiedenis van Nieuwpoort behandelen, is er sprake van een zekeren Boude-
wijn, « burggraaf » van die stad. Te Nieuwpoort, ver-
tellen ze, zou sedert onheugelijke tijden een oude
burg bestaan hebben waarvan die Boudewijn in de
XIII^{de} eeuw een der meest fameuze « kasteleinen » zou
geweest zijn (1).

Wat moeten we daarvan gelooven ?

Het schijnt wel dat er te Nieuwpoort een grafelijke
burg is geweest, maar deze dagteekende niet uit den
tijd van Boudewijn met den IJzeren Arm, zooals de
legende beweert, maar uit het midden der XIII^{de} eeuw.
Een opstand der visschersbevolking tegen de geestelijke
overheden waarbij twee priesters werden gedood en een
klerk zwaar gewond werd, zou de onmiddellijke aan-
leiding tot de oprichting ervan geweest zijn. De scheids-
rechters, die naar aanleiding van deze feiten het vonnis
velden, veroordeelden in 1236 de stad tot het bouwen
of het bekostigen van een grafelijken dwingburcht,
waarvan de grachten door de poorters zelf gegraven
moesten worden (2).

We weten niet hoe die vesting er uitzag, maar het
staat vast dat ze slechts weinige jaren dienst kan
hebben gedaan, vermits reeds in 1241 de graaf van

1) EDM. CROISSANT. Antiquités Nieuportoises, in *La Flandre*,
X, 1879, pag. 61-77.

2) « ...facient fortalitiā Domināe Comitissae de mille libris
in villa de Novoportu, ut a talibus factis de extero arceantur;
vel si Domina Comitissa maluerit eam facere fieri, dabunt
illi mille libras ponendas ibidem, et insuper facient illi de villa
propriis corporibus fossata quae pertinuerint ad fortalitiā an-
tedictā ». PAUWEL HEINDERYCX, *Jaerboeken van Veurne en
Veurnambacht*. Doel I, blz. 236, bijlage IV. Stuk van 13 Sep-
tember 1236.

Vlaanderen afstand deed van zijn recht Nieuwpoort onder dwang te houden (1). Wat na 1241 met den burg gebeurde is evenmin geweten. Vermoedelijk werd hij gesloopt of aan zijn lot overgelaten. De plaats nochtans waar hij zou gestaan hebben, bleef grafelijk bezit en droeg nog verschillende eeuwen den naam « burg » of « burgwal » (2).

Wie was de militaire bevelhebber van die versterking? Was het « Balduinus de Novo Portu » zooals de legende het beweert? Dien naam treffen we aan in verschillende dokumenten uit de eerste helft der XIII^{de} eeuw. In December 1199 vinden we een « Balduinus » of « Boidinus de Novo Portu » als leenman in dienst van Mathilde van Portugal, gravin van Vlaanderen (3). In 1214 een « dominus Balduinus de Novo portu » in dezelfde hoedanigheid (4). Vervolgens

1) ED. LE GLAY. Histoire de Jeanne de Constantinople, comtesse de Flandre et de Hainaut, pag. 214. Dokument van September 1241.

2) "La place où fut le Burgt retint ce nom jusqu'à nos jours, et maintenant elle est enclose entre la cour de l'hôtel du Perroquet, et celle des maisons faisant le coin du marché et de la rue Potter..." EDM. CROISSANT, op. cit., pag. 73.

"Ou parc appelle le bourg, joignant les murs de la ville vers zuid extendant jusques au marchie des pourcheaulx...". Kadaster van 's gravenlandschuld te Nieuwpoort van 1440-1447. Rijksarchief te Brussel, Rekenkamer, n^o 45975, pag. VII.

De plaats waar vroeger de burg stond werd door den hertog van Boergondië verpacht aan de Nieuwpoortsche boogschutters: "Les archiers de la ville de Neufport pour le gardin appellé le bourgwal, gisans entre les murs de la dite ville et la dite drayplace, appartenans à mon dit seigneur, contenant deux lines vintcing verges de terre..." Ibidem.

De benamingen "burg", en "burgstraat", vinden we voor het eerst in het kadaster van 's gravenlandschuld van 1313. Zie R. de Beaucourt de Noortvelde. Nieuport, Documents historiques, tome II, pag. 121. De naam werd nog gebezigd na 1772 voor een gedeelte der stad. Ibidem, pag. 34.

3) A. PRUVOST. Chronique et cartulaire de l'abbaye de Bergues Saint-Winnoc, tome I, pag. 165. Uitspraak van koningin Mathilde, gravin van Vlaanderen, in een geding betreffende het bezit van een zeker tiend te Hoymille.

4) C. L. CARTON. Cronica abbatum monasterii de Dunis, par

in hetzelfde jaar een « chevaliers Bauduin de Nuefport » in dienst van Ferrand van Portugal, graaf van Vlaanderen (1).

Daarna verstrijken een twintigtal jaren vooraleer we dien naam opnieuw aantreffen. In 1238 vinden we een « Wilhelmus filius dompni Balduini de Novo Portu militis », die feodale gronden koopt in de parochie Oostduinkerke (2). In 1240 een « dominus Johannes miles filius domini Balduini de Novo Portu militis », die een « werf » bezit in voornoemde parochie aan den rand van de stad Nieuwpoort (3). Eindelijk in 1241 nog eens « Wilhelmus filius dompni Boidini de Novo Portu militis », van wien gezegd wordt dat hij bezittingen had in de parochie Ramskapelle (4).

Vermoedelijk hebben we in deze beide reeksen teksten te doen met één en denzelfden Balduinus, maar terwijl er in de eerste reeks sprake is van hemzelf, maakt men in de tweede slechts gewag van zijn zonen Johannes en Wilhelmus, zonder dat we uit het zinsverband kunnen afleiden of hij nog in leven is of niet. Zelfs in de veronderstelling dat hij toen nog leefde is het feit, dat zijn naam vernoemd wordt precies tijdens de periode gedurende dewelke de dwingburcht te Nieuw-

Ad. de Budt, tome II, pag. 491. Transactie tusschen de abdijs der Duinen en Tristan, familielid van Balduinus de Novo Portu.

1) « Bauduins de Neufport, qui fut eslius a aler ou message le conte en Engleterre... », M. G. H., S. S., XXVI, pag. 707. Ex Historiis ducum Normanniae et regum Angliae.

2) F. VANDE PUTTE et C. L. CARTON. Chronica et cartularium abbatiae S. Nicolai Furnensis, pag. 188. De octo mensuris terre dompni Balduini de Novoportu militis ad nos non pertinentibus.

3) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN. Coutumes de la ville et du port de Nieuport, in Coutumes des Pays et Comté de Flandre, quartier de Furnes, tome V, pag. 156, n° VIII. Stuk van Februari 1240 betreffende de begrenzing der parochiën Oostduinkerke en Nieuwpoort.

4) F. VANDE PUTTE et C. L. CARTON. Chronica et cartularium abbatiae S. Nicolai Furnensis, pag. 97. Summa et confirmatio Thome comitis et Johanne comitisse de bonis et libertatibus nostris. Zie ook pag. 107, zelfde vermelding in een stuk van 1269.

poort bestond, geen bewijs dat hij « castellanus » was. Wel draagt hij den titel van « miles », d. i. ridder of leenman met militaire verplichtingen, maar nergens vinden we hem als « burggraaf » of « castellanus ». Zelfs indien hij bevelhebber was van den Nieuwpoortschen dwingburcht, is hij daarom geen « castellanus » geweest. Het is inderdaad niet voldoende bevelhebber te zijn over een gravelijk kasteel ; het ambt van « castellanus » sluit ook een veelzijdig gezag in over een « kasselrij ». Balduinus de Novo Portu heeft dit gezag nooit uitgeoefend, vermits het te Nieuwpoort in handen was van een baljuw (1).

Er is dus geen kwestie te Nieuwpoort van een « burggraaf » Boudewijn, noch van een ouden burg, ten hoogste wordt gewag gemaakt van een kleinen dwingburcht waarvan de bevelhebber niet gekend is.

R. DEGRYSE.

1) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN. Op. cit., pag. 156. Zelfde stuk van Februari 1240 : « ...dunorum ballivie Noviportus ».

— F. VANDE PUTTE et C. L. CARTON. Op. cit., anno 1241 : Privilegium Johanne Comitisse de debitoribus nostris pandandis : « ...balivis et scabinis officii et ville... Novoportus ».

— WARNKÖNIG-GHELDOLF. Histoire de la Flandre, t. III, p. 282 : « Le mot « baillivia » est employé parfois en Flandre au XIII^e siècle comme synonyme de châtelanie... »



Op t'hinnen-ey sien, en t'gansen-ey laten varen.

Op t'hinnen-ey sien, t'gansen-ey laten loopen ;
Dat seghtmen op sulcke, die hen selven bedriegen ;
Die 't groot profijt veur een kleynken verkoopen,
En de vroe-schap deur vroedtheydt laten belieghen.
Het is quadt slapen, en sy selven wieghen.

— Vgl. Oude spreekwoorden, hierboven bl. 255.

Zooeven gehoord van een ouden Bruggeling bij een vlage :

— 't Regent dat 't klavettert...

Van een leugenaar die rischiet gepakt te worden voor zijn leugen :

— Hij springt op glazen krikken.

J. B.